Rapport Amministrattiv 1969 - 1972

imhejji minn CHARLES COLEIRO

Meta fl-ewwel laqgħa tal-Kunsill ta' wara l-Laqgħa Ġenerali li saret nhar is-16 ta' Novembru, 1969, sħabi ħatruni assistent tas-Segretarju, is-Sur Godfrey Żarb Adami, qatt ma ħlomt u xejn ma għaddieli minn rasi li f'Laqgħa oħra Ġenerali kelli nhejji u naqra rapport li jiġbor fih il-ġrajjiet li twieldu fi ħdan l-Akkademja u r-rabtiet li saħħu l-Għaqda tagħna fil-ħajja u s-Soċjetà Maltija, fix-xhur li għaddew.

U biex inkompli fuq dan l-isfond ta' ħidma u ħaddiema, inħoss li jekk dan ir-rapport jagħsar il-għaraq tax-xogħol li twettaq, il-ħlas (għall-inqas tal-ġieh mistħoqq) għandu jmur għal wieħed mill-pijunieri, ġa msemmi, u li llum minħabba raġunijiet ta' saħħa ma setax jarah mitmum.

Nistgħu ngħidu li l-ewwel ħidma li daħal għaliħ il-Kunsill b'Kummissjoni magħmula mill-Viċi-President u s-Segretarju Propaganda kienet il-publikazzjoni ta' Memorjal dwar l-Ilsien Malti jew kif ġie mfisser, stqarrija tal-fehmiet patrijottiċi li l-Akkademja twaqqfet biex tħares, bit-tama li l-fehmiet dwar il-valuri patrijottiċi tal-poplu Malti jissaħħu dejjem aktar.

Is-Sitt Punti mressqa jiġbru l-frieghi kollha li joħorġu minn Ilsien Artna bħala wirt nazzjonali, b'sejħa fil-bidu lill-ġenerazzjonijiet tal-lum biex, bi dmir, iħarsuh u jgħadduh sħiħ lil ta' warajhom; bi twiddibiet xierqa li l-ilsien tal-barranin ma għandu qatt jieħu post il-kelma Maltija u li kull ma għandu x'jaqsam mal-poplu Malti għandu jieħu l-ikbar sehem fis-sistemi edukativi kollha, u fl-aħħar; twissija biex id-drittijiet tal-Kittieb Malti jitħarsu bl-istess kriterji kif jitħarsu l-jeddijiet tal-kittieba tal-Kontinent Ewropew li minnu Malta tagħmel sehem.

Il-Memorjal li jġib fuq nett is-silta illum magħrufa sewwa 'Malta fil-Lsien u l-Qalb, Malta Maltija', ħareġ nhar is-27 ta' Lulju, 1970 u ntbagħat mill-ewwel fost l-oħrajn, lill-Partiti Politiċi li kienu ser jikkontestaw l-Elezzjoni (li kienet tidher fil-qrib.) L-għan kien li fil-programmi elettorali naraw li l-Ilsien Malti jsib in-niċċa li jistħoqqlu.

L-aħħar punt li semmejt fil-Memorjal igħaqqadna ma' ħsieb ieħor dwar il-Liġi li kienet għaddiet fil-Parlament ftit ġimgħat wara l-ħatra tal-Kunsill u li tat bħala dritt lill-awtur 25 sena biss.

L-Akkademja ħatret kummissjoni magħmula mill-Professur Ġuże' Aquilina u s-Sur Victor Apap biex tistħarreġ bir-reqqa din il-Liġi u bagħtet lil dawn ir-rappreżentanti għal-laqgħa msejħa mill-Un-

joni Kompożituri u Awturi Maltin (UKAM) bħala protesta. Dak in-nhar il-Prof. Aquilina kien qal bir-raġun kollu li l-klawsola li torbot id-dritt tal-awtur għal 25 sena tinsab biss f'pajjiżi Afrikani.

In-nuqqas ta' Kotba bil-Malti fl-Iskejjel kien ukoll suġġett li qanqal l-Akkademja biex issemma' leħinha. Din id-darba saret stedina lill-Għaqdiet u Movimenti tal-Malti biex jibagħtu rappreżentanti għal-Laqgħa tal-Kunsill imsejħa għalhekk fid-Dar ta' l-Akkademja, fl-10 ta' Novembru, 1970. Fost id-deċiżjonijiet li ttieħdu, insemmi li l-Għaqdiet kellhom jagħżlu nies imħarrġa fis-sengħa tal-kitba biex iħejju l-kotba għall-iskejjel u jibdew minn dawk l-iżjed żgħar biex ikunu l-bażi xjentifika tal-kotba l-oħra. Wara kellu jiġi mħejji 'prospectus' għal "Limited Liability Company" li tiffinanzja d-Dar tal-Kotba għal dawk bil-Malti. Jisgħobbina ngħidu li s'issa, mhux ħtija tagħna, dan il-proġett għadu ma seħħx.

Mill-banda l-oħra l-Akkademja laqgħet bil-ferħa l-aħbar li t-tagħlim tal-Malti beda mill-ewwel klassi fl-iskejjel tal-Gvern u li l-għadd tal-perijodi tat-tagħlim tal-Malti kien irdoppja fl-Iskejjel Sekondarji u xewqa oħra mitmuma... l-Istorja ta' Pajjiżna bdiet tiġi mgħallma b'Ilsienna fl-iskejjel kollha tal-Gvern. Is-Segretarju, li bħala Assistent Direttur ta' l-Edukazzjoni kellu sehem mhux żgħir f'din il-bidla kien kiteb ittra ta' radd il-ħajr lill-Ministru ta' l-Edukazzjoni, Kultura u Turiżmu, kif għamel ukoll meta smajna bl-aħbar oħra sabiħa tal-Liġi li għamlet l-Ilsien Malti wieħed mill-ilsna uffiċjali ta' l-Università Rjali ta' Malta.

U la semmejna dan il-Ministeru, nixtieqy ngħidu wkoll li l-Akkademja kellha sehem importanti fit-twaqqif tal-Premjijiet tal-Letteratura (b'kollox £160) li issa qegħdin jingħataw kull sena lill-Kittieba tal-Malti li joħorġu l-kotba. Jirrappreżenta l-Akkademja fil-Bord hemm il-President.

Il-President tal-Akkademja, għamel fondazzjoni ta' £400 biex isir 'lecture' kull sentejn fl-Università Rjali ta' Malta dwar l-Ilsien Malti, minn persuna magħrufa f'dan il-qasam. Ġie mwaqqaf Kumitat jew 'trust' mill-Università biex jaħtar l-oraturi u biex jorganizzaw iċ-ċerimonja skond il-ftehim. Rappreżentant tal-Akkademja ser ikun dejjem f'dan il-Kumitat u l-Kunsill ta' l-Akkademja deherlu li ħadd għajr mill-President, bħala l-istess Fundatur ma seta' jirrappreżentaha aħjar.

L-Università qed twiegħed ukoll li tiġbor f'publikazzjoni dan ix-xogħol ta' riċerka u studju dwar aspett jew ieħor ta' l-ilsien Malti. Imissu jiftaħ din is-sensiela il-Prof. Ġ. Aquilina f'Novembru li ġej.

Dwar il-Malti fil-G.C.E. Advanced Level, kien tqanqal xi dubju li dan l-eżami jista' 'l quddiem ikun inferjuri għall-eżami ta' l-istess

suġġett fil-Matrikola u għalhekk l-Ilsien Malti jonqoslu s-siwi tiegħu fid-dħul għall-korsijiet fl-Università. Il-President u s-Segretarju ġew imqabbda mill-Kunsill biex jitkellmu mal-Professur Aquilina dwar din it-theddida u meta fissrulu l-biża' tagħhom huwa tahom x'jifhmu li l-qagħda tal-Malti kienet ser tibqa' kif kienet f'dak li għandu x'jaqsam mal-livell ta' l-eżami.

L-Akkademja, fuq stedina tal-Association for Commonwealth Literature ingħatalha l-ġieh li taqsam l-ibħra u jkollha sehem fil-Konferenza ta' l-Ilsna tal-Commonwealth li saret f'Kingston, il-Ġamajka fir-Rebbiegħa ta' l-1971. Il-President mibgħut f'isem l-Akkademja ippreżenta teżi dwar l-Ilsien Malti u l-Ġrajja tiegħu u kellu merħba sabiħa mid-delegati preżenti. Meta reġa' lura huwa qal fost ħwejjeġ oħra li fuq suġġeriment tiegħu kienu ser jittieħdu passi biex jiġu maqluba bl-Ingliż ix-xogħlijiet letterarji l-aktar magħrufa ta' l-Artijiet tal-Commonwealth.

Il-pont tal-letteratura li jgħaqqad pajjiż ieħor ifakkarni fiż-żjara li għamlet fostna 'Madame Ropa', mart il-poeta ambaxxatur tal-Letteratura Maltija Laurent Ropa. Fil-"Vermouth d'Honneur' li sar b'ġieħha fis-Sala Saint Albert the Great, organizzat mill-Akkademja, ir-Rev. Professur Patri Seraphim Zarb qara diskors bil-Franċiż imħejji għall-okkażjoni fejn fakkar il-ħidma tal-poeta u s-sehem tiegħu bħala Malti li baqa' Malti.

L-Akkademja raddet ukoll ġieħ lill-poeti oħra llum mhux magħna: Rużar Briffa u Ġuże' Bonniċi li kien jixirqilhom jibqgħu imfakkra għall-ħidma tagħhom fil-qasam lingwistiku u letterarju ta' l-ilsien nazzjonali tagħna, fl-Università bħala wliedha li fost il-ftit ħadmu biex jaraw il-Malti fuq il-pedestal li jixraqlu. B'kordinazzjoni ma' l-Għaqda tal-Malti (Università) u s-Sinjorina Karmen Mikallef Buħaġar l-Akkademja temmet xewqa oħra — dik li tara rħama b'isem iż-żewġ kittieba tobba fuq il-ħitan ta' l-Università, fis-Sala tal-Libreri-ja, tal-Qroqq. Fiċ-ċerimonja tkellmu l-Presidenti taż-żewġ għaqdiet u s-Sur Ġuże' Cardona, fil-preżenza tas-Sinjorina Mikallef Buħaġar li kienet ġiet Malta minn Londra fejn qed tgħix, għall-okkażjoni tal-kxif tal-monument ta' Dun Karm, f'Ħaż-Żebbuġ, f'Ottubru, 1971.

U la qed insemmi okkażjoni oħra nazzjonali, irrid ngħid ukoll li l-Akkademja ħadet sehem fil-festi li saru f'Ħaż-Żebbuġ bit-tqegħid ta' kuruna tar-rand f'riġlejn il-monument u l-preseħza tal-President u l-Assistent Segretarju u oħrajn fil-Lejla Mużiko-Letterarja u dak in-nhar li nkixef il-monument. L-Akkademja tieħu wkoll sehem fit-tqegħid tal-kuruni nhar it-tmienja ta' Settembru, fil-Jum ta' Tifkira jew il-Ħdax ta' Novembru u fil-Festa ta' Kristu Re.

Kittieb ieħor tal-Malti, Missier il-Letteratura tagħna, Ġuże' Mus-

cat Azzopardi ġie mfakkar fi Soiree' Litteraire li saret fit-Teatru Manoel, f'Ġunju, 1970 u l-Akkademja tal-Malti flimkien mal-Kumitat Ċiviku tal-Belt tat l-awspiċju tagħha.

Jien u nsemmi wieħed wara l-ieħor il-kittieba tal-Malti li llum jinsabu rieqda fis-sliem, ma nistax ma nsemmix lill-mibki ex-Viċi President tal-Akkademja u benefattur kbir tagħha, Dr. Anton Cremona. F'dan iż-żmien kemm ilna ma nilqtagħu l-mewt ħasditilna minn fostna lis-Sur Nin, bniedem umli, ħabib ta' kulħadd u fuq kollox ħabib ta' l-Ilsien Malti u dak kollu li hu Malti. Bejn ħsieb u ieħor li jgħaddilna bħal issa l-iktar li jnikkitna hu l-ħsieb kiefer li dak li tħabtet għalih l-Akkademja — il-vitalizju — l-ebda amministrazzjoni ma tat widen għall-krib tagħna. Kif ngħidu bl-istess idjoma 'mill-kappell li kellna sellimna'. Sellimna lis-Sur Nin bl-għotja ta' £50 fl-okkażjoni tal-Midalja tal-Fidda mogħtija lilu mill-Federazzjoni tal-Kumitati Ċiviċi, fl-1970. Kienet okkażjoni ta' ferħ li tatna okkażjoni oħra biex nuruh l-apprezzament tagħna għall-għajnuna finanzjarja li huwa kien ta lill-Akkademja bid-dritt ta' l-istampar tal-kotba mill-pinna ta' Sir Temi Żammit, għajnuna li kif nisimgħu minn fomm it-Teżorier illum tat in-nifs tal-ħajja lill-Għaqda tagħna.

Sellimna lis-Sur Nin f'ħajtu u fi kliem il-Prof. Ġuże' Galea li għamel kelmtejn ta' tifkira fil-laqgħa tal-Kunsill ta' l-10 ta' Jannar, din is-sena... ma mietx President ta' l-Akkademja tal-Malti għax ma riedx hu, għaliex huwa kien offrielu li fl-aħħar Laqgħa Ġenerali jingħatalu dan il-ġieħ.

U tajnieh l-aħħar tislima f'mewtu. Dak in-nhar tal-Funeral, wara l-kuruna tal-Akkademja, imxejna jien u l-President flimkien mas-Sur Victor Apap li hu qarib tiegħu u s-sur Ġuże' Cardona bħala membri tal-Kunsill. L-Akkademja tat ukoll kontribuzzjoni ta' £5 b'riżq il-fond għall-bini ta' monument tiegħu f'Għawdex u qed taħdem biex fiż-żewġ Gżejjer tissemma triq għalih.

Fuq l-istess nota ta' swied il-qalb irridu nfakkru wkoll il-mewt ta' Franġisk Saver Caruana li kien wieħed minn dawk li ħadem il-benniena tal-Għaqda u ta' ex-President Onorarju tagħna u kittieb u skular kbir tal-Malti, ir-Rev. Prof. A. Tabone u Mons. Pietru Pawl Saydon. Bħal issa qiegħed nirrappreżenta lill-Akkademja fil-Kumitat Nazzjonali li qed iħejji Mafkar taħt għamla jew oħra li jġib isem Mons. Saydon.

U għaliex il-ħajja hija mżewqa bin-niket u l-ferħ hekk ukoll il-ġrajjiet li żaruna f'dawn l-aħħar xhur ġabu magħhom l-ikreħ u s-sabiħ. Mingħajr ma ninsew dak kollu li sewdilna qalbna, nixtieq li nagħlaq l-aħħar taqsima ta' dan ir-rapport b'tifkiriet li għamlulna ġieħ u li għandhom jiġu mniżżla xejn inqas mal-ġrajjiet li mlew id-diariu

ta' din l-Għaqda tagħna... matul dawn il-ħamsin sena. Dawn is-snin huma biżżejjed biex iħeġġuni nistqarr li fost id-dmirijiet li qdejt fl-assenza tas-Segretarju l-iżjed li wettaqt bil-qalb kienu sehmi fil-Festi ta' Għeluq il-Ħamsin Sena mit-Twaqqif tal-Akkademja u l-Għotja tal-Midalja tad-Deheb Ġuże' Muscat Azzopardi lill-poeti Anton Buttigieg u Karmenu Vassallo.

Kmieni s-sena l-oħra, l-Akkademja kienet ħatret Kummissjoni magħmula mill-Wisq Rev. Prof. Mons. K. Sant, il-Viċ.President u s-Sur Ġuże' Cardona, taħt il-Presidenza ta' Dr. Wallace Gulia biex thejji programm xieraq. ...

Fost il-ħidmiet kien hemm sensiela ta' taħditiet miftuħa mill-Prof. Mons. Sant bil-'Malti fil-Ħajja ta' Kuljum' li saret fis-Sala Mons. Gonzi, l-Istitut Kattoliku u ngħalqu b'taħdita minn Dr. Gulia: 'Il-Malti fil-Liġi u l-Amministrazzjoni" fit-Teatru ta' l-Università.

Il-qofol tal-festi kienet l-Akkademja Mużiko-Letterarja li saret fit-Teatru fit-23 ta' Diċembru taħt il-patroċinju ta' l-E.T. Il-Gvernatur Ġenerali u Lady Mamo u li għaliha kienu preżenti fost l-oħrajn, Monsinjur Isqof Kuġitur u l-Vigarju Ġenerali u l-Onor. Dr. Anton Buttigieg, Ministru Tal-Ġustizzja u Affarijiet Parlamentari.

Fid-Diskors li għamel il-President u dak li għamel Monsinjur Sant issemmew b'mod partikulari Ġuże' Muscat Azzopardi, Mons, Saydon u Monsinjur Psaila li għenu fit-twaqqif tal-Għaqda. Inqraw xogħlijiet ta' dawn il-kittieba minn membri Akkademiċi, (suġġeriment li tqajjem mis-Segretarju Propaganda) u ħa sehem il-Kor Ġesù Nazzarenu. Il-programm stampat għall-okkażjoni, xogħol li sar b'reqqa kbira mit-teżorier, jibqa' tifkira sabiħa ta' għeluq il-festi ċinkwantinarji.

Biex ngħaqqad okkażjoni ta' ferħ ma' oħra nsemmi l-aħħar ġrajja li twettqet fi ħdan l-Akkademja — l-għotja tal-Midalja Ġuże' Muscat Azzopardi. Il-Fundatur tal-Għotja, is-Sur Ġino Muscat Azzopardi din id-darba għoġbu jagħti żewġ midalji lil żewġ poeti ewlenin ta' Lsienna. Il-Kummissjoni magħmula mill-President, it-Teżorier u l-Assistent Segretarju għamilna minn kollox biex dak in-nhar li nkunu nifirħu b'Anton Buttigieg u Karmenu Vassallo, il-mistiedna li mlew l-Aula Magna ta' l-Università fit-12 ta' Frar, ikollhom l-okkażjoni kif fil-fatt ġara, li jaraw mill-qrib minhuma l-membri tal-Akkademja. Kif fisser tajjeb il-President f'waħda mil-Laqgħat tal-Kunsill, dik l-okkażjoni wriet kemm issarraf ma' l-'intelliġentia' ta' Malta l-Akkademja tagħna u kienet pass ieħor 'il quddiem biex issaħħaħ ir-rabtiet tagħha fis-Soċjetà.

Aħna nemmnu li l-kuntatti ma' dawk li għandhom is-setgħa jgħinu ħafna biex ifissru mill-qrib id-diffikultajiet li kull wieħed min-

na jista' jiltaqa' magħhom fil-mixja tal-ħajja u għax nemmnu fil-kuntatti persunali ma tiġix okkażjoni li l-President u uffiċjali oħra tal-Kunsill ma jiddiskutux jew ma jressqux il-prinċipji fondamentali li għalihom ġiet imwaqqfa l-Akkademja jekk jaraw li jew qed jiġu mhedda jew jixirqilhom trattament aħjar.

Għidt li n-nota karatteristika fl-aħħar taqsima ta' dan ir-rapport ser tkun dik ta' ferħ u l-imrieżaq sbieħ tat-tama għandhom idawlu l-ideal li għalih, sħabi u intom u dawk li ġew qabilna issielet għalih kulħadd. Tifraħ meta tara membru akkademiku jinħatar rappreżentant tal-poplu fil-Parlament u Ministru tal-Gvern, u l-Akkademja kienet minn ta' l-ewwel li tatu ġieħ. Il-Kunsill, Presidenti Onorarji u l-Membri Akkademiċi kellhom okkażjoni jiltaqgħu ma' Dr. Anton Buttigieg fi pranzu mogħti b'ġieħu, fil-Lukanda Phoenicia fil-31 ta' Lulju tas-sena l-oħra; fraħna meta l-Viċi-President, Dr. Wallace Gulia nħatar Avukat Anzjan tal-Kuruna u f'okkażjoni oħra meta s-Segretarju, is-Sur Godfrey Żarb Adami sar Assistent Direttur fid-Dipartiment ta' l-Edukazzjoni. Minn sħabna anzjani fil-Malti ngħaqadna xejn inqas bil-ferħ ma' sħabna l-ġodda li lqajna fostna f'dawn l-aħħar xhur, b'kollox 12-il Membru Akkademiku fosthom is-Sinjorina Mary Rose Gatt. Semmejt lilha biss għaliex ilha ma tinħatar mara mill-1937 meta daħlet membru is-Sinjorina Mary Mejlak.

Fi tmiem ta' din il-kronaka, ma nixtieqx li l-fwieħa taż-żahar u l-foħrija, jew il-ward imqiegħed fil-bukkett quddiem din l-Għaqda tagħna, inessi li fil-għalqa nibet ukoll l-għollieq. Problemi kellna u għad baqa', waħda minnhom hija l-publikazzjoni ta' 'Il-Malti' li biex timxi 'l quddiem jeħtieġ ħeġġa ġdida u rieda qawwija. Il-President u l-Kunsill għamilna li stajna biex inqaċċtu x-xewk li f'xi żmien forsi iżjed minn ieħor jinbet fostna. Xi drabi rnexxielna, waqtiet oħra mhux dejjem sibna l-għodda meħtieġa, waqt li drabi oħrajn meta rnexxielna nqaċċtu l-ħażin u ż-żergħa għammiel beda jagħtina, il-kurrenti ħarqulna wħud mill-uċuħ li bdew jiftħu quddiemna.

U biex nagħlaq kif wegħidt: illum ma rridux nibku fuq l-imgħoddi. Jekk għal xi raġuni jew oħra ma rridux ninsew, inwarrbu għal ftit ħin in-nuqqas ta' ftehim, l-inżul tal-ħajja u dak li mhux dejjem qabel magħna u niftakru għall-inqas fi ġrajja jew oħra, f'punt jew ieħor li smajna f'dan ir-rapport u li fil-kuxjenza tagħna, u ta' dawk barra mill-ħitan tal-Għaqda li qatt ma raw xejn sabiħ u tajjeb, insibu li għandna ward biżżejjed biex inqegħduh bukkett ifewwaħ f'riġlejn l-għażiża patrija tagħna Malta.

(1) Minħabba nuqqas ta' spazju ma stajniex nippublikaw dan ir-rapport qabel u fil-ħin.